

Jagten på det "obskuriøse"

Kære Læser:

Den følgende tekst, oprindeligt et kronikmanuskript hørte ikke naturligt hjemme hos nogen af de to kommende udgivelser, hhv. Obskuriøst nr.10 og Obskuriøst cd nr.2 ("Noter & nekrologer"), så jeg har i stedet valgt at mangfoldiggøre den som et lille flyveblad. Artiklen er en bearbejdning af essayet i nr.9, "På hollandsk bogudsalg igen igen", i det jeg bl.a. har inkorporeret et uddrag af "Space Family Robinson" fra nr.1. Manuskriptet nåede at blive indsendt til - og forkastet af - fire avisredaktioner, før end jeg havde fået nok af dén spøg.

Fotografierne er af Ralph Østrup og viser redaktøren i aktion tidligere på året.

Henrik Larsen, 8.juni 2005

For os bogsamlere er Helligåndshuset i København et begreb, en institution. Så længe jeg kan huske tilbage har man fra denne bygning ved Strøget afholdt hollandske bogudsalg mindst en gang i kvartalet. Hvis nu læseren skulle være ukendt med fænomenet kan jeg oplyse, at det er en udsalgsform, hvor tusindvis af antikvariske bøger over 7-14 dage falder dagligt i enhedspris, typisk fra 60 til en absolutte foræringspris på 2 kroner, "fyld en pose for 10 kr." e.l. Spændingen stiger efterhånden som dagsprisen falder og det tynder ud på bordene og i papkasserne; sporten består nemlig i at kunne finde interessante bøger selv på sidstedagen. Hen ved 80 procent af min særdeles spraglede og kaotiske bogbestand stammer fra rodekasserne derinde. Drivtømmer, nænsomt opsamlet og præserveret for en tid, indtil det spredes for alle vinde igen. Jeg tror det er et dybt liggende menneskeligt instinkt at samle fragmentariske efterladenskaber af sin egen og andres fortid, et påtrængende ønske, hvor håbløst det end er, om at trods den ubønhørlige entropi.

At samle giver os en slags mening i tilværelsen (ligesom religion eller arbejde).

Min personlige smag går i retning af hvad jeg har valgt at kalde "det obskuriøse". Obskuriøst: en sammentrækning af "obskurt" og "kuriøst". Andre foretrækker betegnelsen "psykotronisk", men dem om det. Ved at gennemgå mine bugnende reoler støder jeg bl.a. på 7 numre af bladet "Svampe", et medlemsblad for Foreningen til Svampekundskabens Fremme. En lille tryksag fra 1913 om "Primitiv trepanation" står side om side med Hugo Matthiessens tre år ældre etnografiske klassiker "Boddol og galgefugl". "Haunted Churches & Abbeys of Britain" fra 1978, af en ekspert i det okkulte ved navn Marc Alexander læner sig op ad Politikens vidunderlige "Fortidsdyr

i farver" fra 1957, totalt arkaisk i sproget og videnskabelig forældet. Hædershylden er forbeholdt fantasien og uhyggens mestre: Edgar Allan Poe, H. G. Wells, Jules Verne, Bram Stoker, Gustav Meyrink, Rider Haggard, R. L. Stevenson, i gamle, antikvariske udgaver, vel at mærke. En enkelt, nulevende dansker har sneget sig ind: Erwin Neutsky-Wulff.

Op på andre hylder: glemte børnebøger, et par meter med Sherlock Holmes, sjældne Robin Hood udgaver, "Flashman" serien: disse pragtfulde historiske pasticher af George MacDonald Fraser...

Meget er dette bjerg af bøger næppe værd i klingende mønt, men så meget desto mere i læse & affektionsværdi. Samlingens seneste tilbygning er min genopblussede interesse for kiosktitler som "Edge", "Fox", "Morgan Kane", "Rædselskabinetter", "Midnatsgyseren", "Iskolde Gys"... Små, på alle måder kulørte hæfter som blev produceret på rekordtid og i enorme mængder tilbage i de glade 70'ere. Da de 'fine' antikvariater ikke vil røre den slags med en ildtang og de ydmyge 'kiosk-antikvariater' er på hastig retur bliver hæfterne stadig sværere at opstøve. Sidste stop på vejen før forbrændingsanstalten kan være bunke/dumpeudsalg som dem i Helligåndshuset... Et råd: Gør som jeg, kære læser, hold øjnene åbne for særhederne og husk, at bestsellerne og de etablerede altid er til at låne på biblioteket.

Jeg besøger naturligvis også 'rigtige' antikvariater. Men disse hollandske udsalg har en tiltrækningskraft som forretningerne ikke kan slå. Uforudsigeligheden. Den blotte mængde af bøger, alle til samme pris. Storbymennesket forvandles for et par timer til jæger: Hele lokalet er min jagtmark og byttet kan gemme sig overalt. Adrenalin-sparke, når jeg falder over et eller andet virkelig sært eller pragtfuldt.

Som nu i sommers...

Datoen er lørdag den 17.juli 2004; solen skinner fra en skyfri himmel for første gang i månedsvis og København vrirler med turister fra især USA, Sverige og Jylland; alle lokale indbyggere med tilstrækkelige midler er flygtet mod mere sydlige himmelstrøg. Jeg befinder i selskab med min gode ven Ralph og vi skal til "hollandsk bogudsalg" i Helligåndshuset.

Vi træder indenfor og tager bestik at situationen. Heldigvis ligger der masser af bøger tilbage; ikke som de gange, hvor sidstedagens tarvelige levninger kunne bestå af to-tre løse smudsbind, et Anders And blad og et vejkort over Jugoslavien. Ralph går mest efter kunst, sjældne serier som f.eks. "Bekkasin bøgerne" og dedikerede førsteudgaver; jeg efter science fiction paperbacks, etnografi og alt hvad der lugter af obskuriøsit. Enhedsprisen er fem kroner; nu gælder det om at rage til sig.

Det kan være lidt af en kabale at finde plads ved bordene; man vil jo frem, men uden at skubbe og mase de øvrige gæster (eller blive skubbet og mast af samme) og det medfører ofte, at man finder sig selv fastlåst og pænt må vente, til den anden går videre, men det er sådanne gentleman spilleregler som bør overholdes; kun nødtigt spørger jeg om at måtte komme forbi. Ak, hvem der igen var åleslank som i ens ungdom. At rode i andres bogstaber og kurve er selvfølgelig en dødsynd, selvom hændelige fejltagelser kan forekomme; jeg kom engang nær i korporligt klammeri med en ældre dame om en kasse med lasede "Superman" blade som sandelig var hendes. Denne slutspurt forløber dog uden dramatik. De professionelle er ude og samle godbidder til deres forretninger, ser jeg. Til alt held synes ingen at interessere sig for de små fedtede paperbacks jeg holder så meget af og jeg kan uantastet plukke den ene

perle efter den anden op af rækkerne.

Religion og okkultisme-bordene går man sjældent forgæves til. I dag napper jeg to "Nysyn" titler: "Superstreng" af Bent Sørensen og "Den biologiske følelse - Om arternes uddøen" af Edward O. Wilson. "Nysyn" serien var utroligt populære i min universitetstid; en slags "Atlantis bøger" for café-folket, med tidens store popfænomen Tor Nørretranders som redaktør. Alle skulle læse seriens flagskib, "Kaos" af James Gleick og jeg gjorde pligtskyldigt et forsøg, men må tilstå, at kaosteoriens mysterier forblev uafdekede for mig. Jeg leder videre; blader i en smal, brun bog: "Spiritisten" 1904, med undertitlen "Organ for udbredelsen af den spiritistiske lære", udgivet af Spiritistisk Broderskab i København. Ingen popsmart spekulation her: Spiritisterne troede virkelig på ånder og mente at kunne kommunikere med disse. Deres vidneberetninger, spredt omkring i bladene, er som at læse en samling af spøgelseshistorier, blot med den forskel, at forfatterne her bedyrer, at hvad de skrev var den skinnbarlige virkelighed. Bladene byder også på små visdomsord, boganmeldelser og forslag til julegaver (bøger om spiritisme, hvad ellers?).

I naturafdelingen finder jeg Else Vedels "Vitus Bering", en fri digterisk fremstilling af Berings fejlslagne ekspedition, ledsaget af spøjse tegninger af søheste, fisk og andet maritimt dyreliv. Per Kirkeby bemærker træffende i en af sine essaysamlinger, at det er de tragiske, døde polarfarere som huskes, ikke de som faktisk kom hjem igen. Mylius-Erichsen, Robert Scott, Henry Hudson, Vitus Bering - de huskes. (Nå ja, og Frederik A. Cook som præsterede at komme hjem uden at have været der. Han har endda en sejlvet fanskare, min-deside på Internettet og det hele. Men det er en anden historie.)

Føler jeg mig fløv over at stå og rode i stakkene med børnebøger? Jeg har jo ikke selv børn. Næ. Hvad har vi her? *"Tykke Niels Skolehistorier"* - endda en førsteudgave. Skolehistorierne var temmelig bedagede allerede da jeg læste dem som barn. Men jeg fandt og finder dem stadig morsomme, med deres hyggelige persongalleri: Tykke-Niels, Valde, Tage og de andre drenge, overretssagfører Brun, hans far, den godmodige rektor Gammel-far og ikke mindst matematiklærer Mortensen, bedre kendt som "Sjakalen", hadet og frygtet på hele Latinskolen. Stig Lommer tegnede omslagene og han gav altid "Sjakalen" en usund grøn kulør, så den gode hr. Mortensen kom til at minde om en gammel, syltet agurk! Først for nylig blev jeg opmærksom på en temmelig bizar detalje ved *"Tykke-Niels"*. Jeg forstår ikke, hvordan han slap af sted med det, men forfatteren, Niels O. Levinson, udgav, hvad jeg i mangel af bedre må betegne som en variantudgave af serien på et andet forlag (med omslag tegnet af Palle Wennerwald). Det drejer sig om *"Pillerik"* bøgerne. Tykke-Niels er blevet til, ja, "Pillerik"; hans ven og våbendrager Valde til "Stærkodder". Resten af persongalleriet - forældre, kammerater, lærere osv. - er overført uændret fra *"Tykke-Niels"* serien. Mystisk. Trods en mindre afstand i udgivelserne må læserne have været klar over begge seriers eksistens og som jeg følt sig noget nær snydt.

Nu videre til bordene med blandet skønlitteratur. *"Højhuset"* følger sig til rækken af J. G. Ballards mange postapokalyptiske visioner. Jeg griber bogen og sender Frank, alias "Manden fra Søften" som i sin tid introducerede mig til det på én gang grumme og poetiske forfatter-skab en venlig tanke. Vi er i Science Fiction Land. Ralph kommer hen og viser mig en sjov bog: Ursula Le Guin: *"De udstødte - en socialistisk utopi"* udgivet af Socialistisk Bogklub (!). Undertitlen er forlagets tilføjelse og den gik jo nok ikke i dag. To gange Nielsen finder jeg: *"By i flammer"* og *"Drømmerne fra Avalon"*. Niels E. Nielsens produktion var enorm. Jeg har læst de fleste af hans romaner og kan ikke huske et suk af dem. På æresord. Ikke at Nielsen skrev dårligt; det gjorde han for så vidt ikke, men handlingen synes skåret over samme læst fra bog til bog, postapokalyptiske dystopier som udspiller sig i ruinerne af den forgangne civilisation (typisk offer for global atomkrig eller forurening), om en ensom helt som byder tyrannerne trods osv. osv.

En håndfuld *"SV Science Fiction"* bøger, hurra. Sjusket layout og oversat; kitschet-kulørte og hvad så? Jeg har altid elsket de psykodeliske collage omslag, såvel som de vidtløftige, lommeuldsfilosofiske

omtaler af det øvrige katalog sidst i bøgerne, hvor man også kan (eller rettere: *kunne*) samle kuponer og opnå chancen for at vinde en rejse med første ordinære raketafgang til Månen eller Mars. Og selvfølgelig det geniale forside slogan. En

Henningsens *"Erotikkens historie"* (Thaning & Appel). Tja, tjo. De to professionelle gamle grise står bag flere finkulturelle erotiske bogserier og al respekt for det, men denne serie er virkelig ikke særlig fremragende. Formatet er for småt (gnid-

rær værdi ude - og skidtet bukkede omkring 1970 under for pornobladet. Whatever. Jens Bjørnboe skrev under eget navn, han var en norsk billedkunstner, forfatter og dramatiker, vred og kontroversiel. *"Uden en travl"* blev under stort rabalder

ujævn serie - med tvivlsomme valg imellem - men bøgerne underholder og er ofte vitterligt mere spændende end nogen kriminalroman. Der er for mig noget magisk ved disse bøger; en varm fornemmelse af barndommens sommerferier og dagdrømmerier. Ray Bradbury ville forstå. Om ikke andet, fordi han er stærkt repræsenteret i serien. Jeg finder *"Salviatræet"* af Brian Aldiss, Ray Bradburys *"Jeg synger kroppen elektrisk"*, Tage Eskestads *"Flygtninge fra himlen"* (baseret sig på den gammeltestamentlige apokryf *"Enoks bog"*), D. F. Jones' *"Colossus"* (om verdens mest avancerede computer som selvfølgelig ender med at tage magten fra sine skabere), M. K. Josephs *"Hullet i nullet"*, Ole Henrik Laubs *"De døde i Vefby"* (kan vel nærmest betegnes som en bøsse-sadomasochistisk postapokalyypse) og *"Vogteren"*, en af Niels E. Nielsens bedre romaner. Så vidt jeg husker.

Stadig videre; vi skal jo nå at gennemse alt. *"Tyvens dagbog"* af Jean Genet er en litterær klassiker, en klassisk bøsseroman; syntes det var på tide, at jeg fik læst den. Engang skandaleombrust; i dag kan den vel næppe hæve mange øjenbryn. Der ligger 3-4 eksemplarer af den flotte udgave fra Hans Reitzels forlag.

Genet var åbenbart en forpost; vi ser nu, at vi har bevæget os ind på erotikkens område. Nogen gange slået sammen med medicin; andre gange - som i dag - med humor eller kunst. Jeg opsamler bind I og III af Ove Brusendorff og Poul

ret skrift) og teksten primært lange, kedsommelige uddrag af diverse "dristige" klassikere. Disse kunne måske ophidse for et par hundrede år siden, men ærlig talt...! En uopfindsom kannibalisering af den ældre serie *"Kærlighedens billedbog"*, trykt i større format, bedre kvalitet, med et rigere billedmateriale (som selvfølgelig var det bøgerne solgte på) og en betydelig mere veloplagt tekst af PH. Stadig en ukritisk blanding af skarpsindig samfundskritik og det rene vrøvl, måske - men i hvert tilfælde ikke kedelig.

Med dagens fund af to små bøger af Jens Bjørnboe, *"Uden en travl"* nr.1 og 2, er vi helt ovre i "pornoromanen", et genrefænomen fra tresserne, hvor pornografien gradvist blev frigivet: tekst 1967; billede 1969. Indtil 1967 havde forlagene løbet en stadig risiko for fogedforbud og razzia, hvis 'det vovede' vovede sig for langt ud. Især huskes de mange "kærligheds-kavalkader" - destillerede dristigheder fra hæderkronede litterære klassikere og Stig Vendelkærs *farlige bøger* med avancerede sager som *"O's historie"* og *"Nøgen frokost"*. Efter 1967 fulgte da syndfloden i form af stærkt erotiske publikationer som endda fra 1969 kunne inkludere pornobilleder - Obelisk-bøgerne, f.eks., med pudsige forfatternavne som i mange tilfælde dækkede over "rigtige" forfattere med lommeismer (typisk for kiosklitteraturen). Ikke uden charme, men ak: Til sidst var genren reduceret til ligegyldige, anonyme pik & kusetekster - her lades alt håb om litte-

forbudt i Norge og Bjørnboe hæv-nede sig ved at skrive en fortsættelse som til dato ikke er udkommet i Norge, *"Uden en travl 2"*. Hvor den første bog med bagsidetekstens ord bød på "mild og venlig porno" (!) er nr. 2 en anderledes beskaffet. Bjørnboe langer konsekvent ud efter Magthaverne: politikere, dommere, advokater og politifolk; de optræder alle til hobe som ondskafulde, perverse svin. Et fascinerende levn fra en svunden kulturperiode.

Ralph og jeg bruger hen ved to svedige timer derinde og det er noget som kan mærkes i bentøjlet. Og ryggen. Og halsen, af alt det forbandede støv. Vel, det var besværet værd; vi forlader Helligåndshuset slæbende på to fyldte bogposer hver. Går hen et sted og får en kop kaffe; snakker om bøger, om alt muligt; glør på mennesker. Det bliver aften; vi siger farvel og drager hver til sit. Og så: regnskabet's time. Som altid efter sådan en tur, når jeg har lukket døren og tømt mine tasker eller poser for indhold ænser jeg intet andet. Bøgerne ud på gulvet eller i stabler på mit skrivebord; titlerne noteres, med dato og kommentarer, i en provisorisk dagbog - computerens tekstbehandlingsprogram, en lommebog, bagsiden af en kuvert e.l. med henblik på senere samling og systematisering; brikkerne til et puslespil som kan lægges engang ude i fremtiden...

Jagten på det "obskuriøse" af Henrik Larsen. En Obskuriøst udgivelse i 25 eksemplarer. Privattyk, juni 2005.